

Žvilgsnis į 50-ties metų praeitį

Atkelta iš 1 p.

kiek įmanoma daugiau išgauti iš jo žinių. Labanauskas "susidraugavo" su Vaineikiu, LLKS-ai pažadėjo paramą ginklais, pinigais ir spausdinimo priemonėmis, patarė sukurti organizaciją kaliniams remti, o visus LLKS narius, prisiekusius Lietuvai ir LLKS, laikyti sėsliaisiais partizanais, kurie karo ar revoliucijos metu būtų Lietuvos kariai. Ginklų Labanauskas nedavė, tačiau pinigų nupirkti spausdinimo mašinėlei ir keletą šimtų rublių pasiūsti kaliniams parūpino. V. Vaineikis pilnutinai patikėjo "partizanų vadu", kūrė didžiulius planus. Dar didesniame pasitikėjimui įgyti Labanauskas papasakojo apie atliktas diversijas lageriuose, kokie provokatoriai ten buvo likviduoti, apie infiltruotus patriotus į KGB struktūras Vorkutoje, Šiauliuose ir Kaune, įvardijo streiko komiteto narius, išskyrus Algį Plepį, kurį buvo pamiršęs. Parodė Vladimiro kalėjime parašytus ir odiniame portsigare išneštus į laisvę LLKS manifesto ir įstatų apie 30 puslapių. Dar papasakojo, kad 1956 m. paskirtas LLKS vadovauti gen. Pečiulionis, kuris jam davė nurodymą sudaryti Lietuvoje jaunų vyrų-šauktinių sąrašus, sukonstruoti ir pagaminti sąsiuvinį, per kurį būtų galimybė skleisti Lietuvoje patriotines idėjas. Po poros savaitių Kelmės rajone bunkeryje prie butelio triese davė priesaiką, V. Vaineikis-Jaunutis buvo "išventintas" sėslųjų partizanų vadu su įgaliojimu veikti visoje Lietuvoje. Labanauskas paprašė viską parašyti, rašysenos maskavimo tikslu viską spausdinti mašinėle, sudaryti veiksmų programą, surengti LLKS suvažiavimą Kaune, kuriame pažadėjo dalyvauti pats arba jo adjutantas. Matyt Labanauskas-Kalinauskas dar turėjo kruopelę sąžinės, nes į dokumentus, kurie nebūtų šimtu procentų saugūs, patarė neįrašyti gen. Pečiulionio (dėl senyvo amžiaus) ir į KGB infiltruotų žmonių, nes kiekvienu momentu jiems grėstų žūtis. Po šių žodžių V. Vaineikis išsigando papasakojęs per daug, ir apsisprendė nieko nespausdinti, nors Labanauskas tikėjo iki tol, kol KGB generolo Vaigausko vadovėlis čekistams, atskleidęs V. Vaineikiui paspėstus spąstus, nebuvo atspausdintas jau nepriklausomoje Lietuvoje. O jis ir iš la-

gerio buvo pabėgęs tik tam, kad susitikty su Kęstučio apygardos partizanų vadu ir testų išsilaisvinimo kovą. Gera ar blogai? V. Vaineikis po poros savaitių buvo sugautas Rusijos stepėje ir nuteistas už pabėgimą trejetą metų kalėti.

Ryšinkas V. Barauskas kiek vėliau papasakojo Labanauskui ar jo "adjutantui", kad jie su V. Vaineikiu 1957 m. vasario 16-tą siųstuvu Vilniaus banga transliavo kreipimąsi į Lietuvą ir skaitė manifestą. Vėliau, areštavus V. Vaineikį ir kitus, apie siųstuvą ir transliaciją priremtas V. Barauskas davė parodymus tardytojui kpt. Kariabkinui. Suvokęs, kad buvo išprovokuotas, Barauskas pabėgo į Uchtą, kurioje jį čekistai aptiko tik 1959 metais.

KGB generolas Vaigauskas savo vadovyje aprašo įvykius, susijusius su V. Vaineikio veikla. Sužinoję apie V. Vaineikio veiklą, saugumiečiai pradėjo ieškoti agentų tarp jo pažįstamų ar artimųjų. Jų rado apie dvi dešimtis, bet visi KGB padėti bijojo. Pagaliau agentas Algirdas sutiko atspausdinti manifestą, bet "sugedus" spausdinimo mašinėlei, su sugrąžintais dokumentais V. Vaineikis buvo areštuotas, nes toliau V. Vaineikio užmojai buvo sunkiai kontroliuojami ir pavojingi sovietams. V. Vaineikis, priremtas Kalinausko pranešimų (taip įvardijamas Vaigausko vadovyje Labanauskas) ir veikiamas "specialiomis priemonėmis", slėpdamas Vorkutos įvykiuose dalyvavusius asmenis, liudijo tardymui tik apie LLKS manifesto ir įstatų parašymą Vladimiro kalėjime, t. y. tai, ką rodė arešto metu rasti dokumentai. Tardymo priremtas prisipažįsta siųstuvą konstravęs Šiaulių karinio aerodromo radistas Henrikas Kuidelis ir eilėraštininkas (jis buvo patalpintas manifeste) apie LLKS parašęs Vincas Korsakas.

Vorkutos streikų byla perduodama tardymui Vilniuje, persiunčiama ir operatyvinė medžiaga, lapeliai kviečiantys streikuoti, laikraštėlio "Protėvių takais" 10-tas numeris. Iš Mordovijos lagerio tardymui atgabentas Jonas Valaitis. Pastarasis išsidera iš čekistų, kad nebus teisiamas ir teisme prieš kitus neliudys. Teisindamas save tvirtino, kad LLKS nariu nebuvo, nieko nežinąs apie streiko komi-

tetą, nekūrė ir nespausdino atsišaukimų streikuoti (tai jis darė), bet kažkodėl apkaltina streiko organizavimu Praną Veverškį (šis atvyko jau streikui prasidėjus) ir tvirtina P. Veverškį redagavus "Varpą" (taip iš tikrųjų buvo). Be to, jis liudija apie antisovietinę V. Vaineikio, V. Šiškos, S. Ignatavičiaus ir E. Buroko veiklą. Iš Intos lagerių buvau atvežtas kai man iki bausmės galo pagal Maskvos AT komisijos sprendimą buvo likę tik keturi nelaisvės mėnesiai. Bandyta susitarti kaip su J. Valaičiu, tačiau čekistai suklydo: kaltu nepripažinau, reikalavau akistatos. Jos negavęs paskelbiau bado streiką, reikalavau apkaltos dokumento arba darbo užskaitų už vieną dieną - dvi (toks įstatymas anuomet lageriuose veikė) arba išvežti atgal į Šiaurę. Atgal į Vorkutą buvau išvežtas, ir po poros savaitių išleistas į laisvę. Man keršydami KGB šefas gen. K. Liaudis ir prokuroras Galinaitis, paprašė SSRS KGB pirminką Serovą ir SSRS gen. prokurorą Rudenko panaikinti AT komisijos sprendimą ir, pridėjus 5 metus bausmės, grąžinti mane į lagerius. Taip ir buvo padaryta. J. Valaitis, turėjęs 25 metus bausmės, buvo grąžintas į Mordovijos lagerius ir po trumpo laiko buvo paliuosuotas.

V. Vaineikis pakeitė anksčiau duotus parodymus, prisiimdamas viską sau, teigdamas, kad jis pats viską išsigalvojo, norėdamas išaiškinti antisovietškai nusiteikusius asmenis ir apie tai pranešti KGB, o siųstuvą norėjo panaudoti savo eilėms propaguoti. Už visa tai V. Vaineikis buvo nuteista 10 metų, V. Korsakas - 5, H. Kuidulis - 3. Lageriuose ir Lietuvoje buvo apklausti apie 30 žmonių, bet nei iš vieno prisipažinimų nesulaukta.

Taip baigėsi prieš penkis dešimtmečius vykusio streiko organizatorių epopėja.

"Varpo" redakcija pateikia gautus iš Ypatingojo archyvo tardymo protokolus bei kitus dokumentus, atsišaukimus, laikraštėlio "Protėvių takais" 10-tą numerį.

Redakcija dėkoja Genocido aukų muziejaus vyr. specialistei Audronei Leverienei bei muziejui perdavusiai "Varpo" 5 ir 6 numerius, laikraštėlį "Protėvių takais", 1955 m. streikui skirtą memorandumą ir kt. dokumentus Kazio Michelevičiaus našlei Genovaitėi už leidimą pasinaudoti minėta medžiaga.